

GRENS

BEREIKT

INHOUDSOPGAVE

Wat & waarom: Grens Bereikt?	3
Wat is gestart	3
Welke landen zijn bezocht	3
Werkwijze en resultaten	3
De mensen die vluchten	4
Mensen op de vlucht wereldwijd	4
Mensen op de vlucht in Europa	4
Syrië	4
Afghanistan	5
Turkije	5
Soedan	6
Hoe mensen op de vlucht in Europa komen	7
De routes	7
Turkije - Griekenland/Bulgarije	7
Westelijke Balkan	8
Belarus - Polen	8
Centraal Middellandse Zee	9
West-Middellandse Zee	9
Bevindingen	10
Buiten de Europese Unie	10
Tunesië	10
Turkije	11
Egypte	11
Bosnië Herzegovina & Servië	12
Binnen de Europese Unie	13
Kroatië	13
Hongarije	13
Griekenland	14
Polen	15
Italië (Lampedusa)	15
Bewust gecreeerde problemen	17
Het Europese beleid	20
Het Europese Asiel en Migratie Pact: de Europese grenzen versterken	20
Externalisatiebeleid: overheden willen voorkomen dat mensen op de vlucht Europese verantwoordelijkheid worden	21
Beleid in beeld	21
Conclusie	22

WAT & WAAROM: GRENS BEREIKT?

Wat is gestart

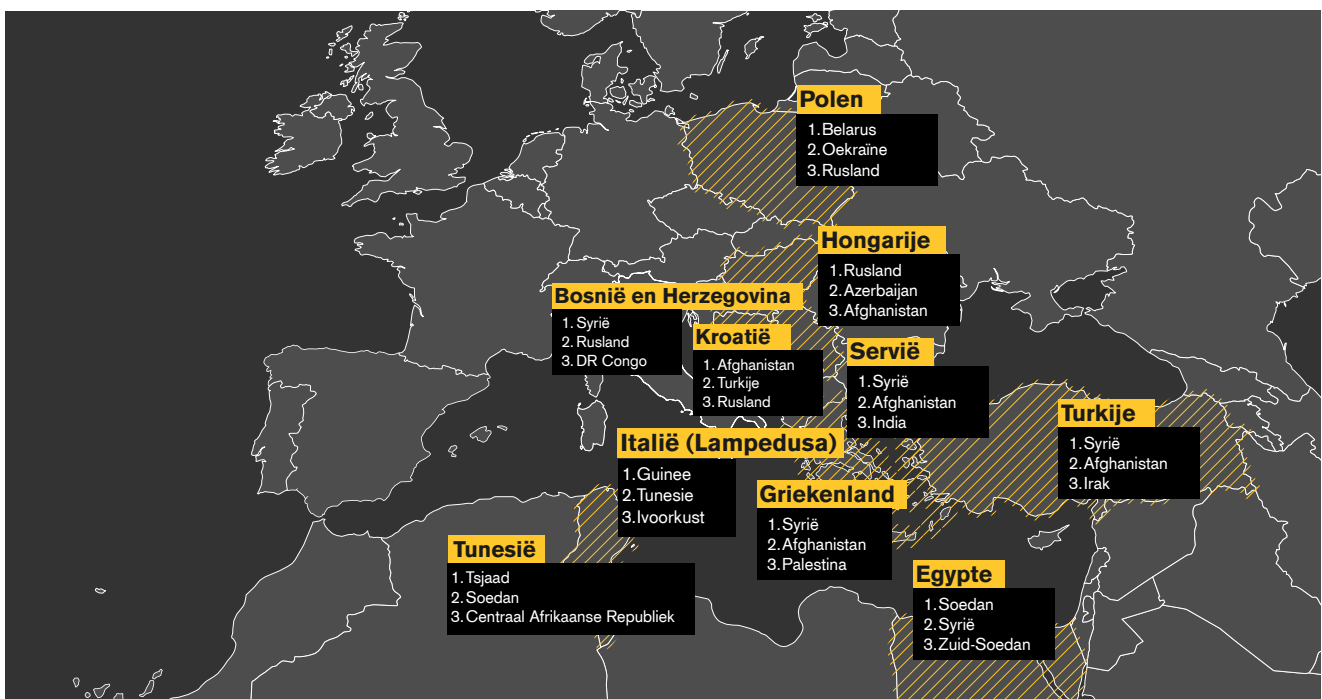
De afgelopen decennia zagen we wereldwijd de noden voor mensen op de vlucht toenemen. Vanuit de humanitaire principes waarop Stichting Vluchteling haar werk baseert, verleent Stichting Vluchteling samen met partnerorganisaties in meer dan dertig landen humanitaire hulp. Vanuit deze principes werd in 2015 ook besloten om het werk uit te breiden naar Europa. Het bleek onlogisch wel in Turkije aan hulpverlening te doen, maar zes kilometer daarvandaan op Lesbos niet waar de humanitaire noden ook enorm hoog waren. Na Griekenland volgden later ook landen op de Balkan. Na enkele jaren hulpverlening kwam directeur Tineke Ceelen op het idee om het project Grens Bereikt te starten. Zij vroeg Eduard Nazarski, voormalig directeur van Amnesty International Nederland, als adviseur mee te doen in het project. In het project bezochten zij samen met beleidsmedewerker Sofie Croonenberg en fotograaf Marcel van der Steen tien landen aan de Europese grenzen om een beeld te krijgen van het beleid en de praktijk rondom mensen op de vlucht. Dit in kaart brengen en het Nederlandse publiek hierover informeren was het doel van het project. Een tweede doel was het verkennen van mogelijkheden voor Stichting Vluchteling om een verschil te maken door het bieden van humanitaire hulp.

Welke landen zijn bezocht

Tineke en Eduard bezochten landen waar mensen op de vlucht de Europese Unie binnenkomen, zoals Griekenland, Polen, Kroatië, Italië (Lampedusa), en Hongarije. Een tweede categorie betreft landen waar mensen doorheen willen reizen, bijvoorbeeld op weg naar de Europese Unie: Bosnië, Servië, Tunesië, Turkije en Egypte.

Werkwijze en resultaten

Tijdens de reizen spraken Tineke en Eduard met mensen die in opvangkampen of op straat verbleven. Ze gingen ook in gesprek met lokale en internationale hulporganisaties en met overheidsinstanties en vroegen ook aan plaatselijke bewoners over hun ervaringen in hun dorp of stad. Terug in Nederland werden met politici en beleidsmakers geïnformeerd over de situatie aan de grenzen. Ook vertelden we na elk bezoek bij de NieuwsBV op Radio1 over de situatie aan de grenzen, om zo het bredere Nederlandse publiek te bereiken en te informeren. Tweemaal publiceerden Tineke en Eduard een opiniestuk. Stichting Vluchteling deelde verhalen en beelden van de reizen via social media en nieuwsbrieven.

DE MENSEN DIE VLUCHTEN

Mensen op de vlucht wereldwijd

Nog nooit waren er zóveel langdurige conflicten. En nog nooit waren er, als gevolg daarvan, zóveel mensen op de vlucht. Eind 2024 waren dit er meer dan 120 miljoen. Het leeuwendeel van hen blijft binnen hun eigen land (68,3 miljoen). En van wie wél de grens oversteekt, blijft de meerderheid in hun eigen regio (69%). In totaal vroegen in 2023 iets meer dan [1,1 miljoen mensen](#) asiel aan in de Europese Unie. Als je kijkt naar de hele wereld is dit dus een relatief klein aantal. In totaal is rond de [1,5%](#) van de wereldbevolking ontheemd.

Ook al is het aantal langdurige conflicten nog nooit zo hoog geweest, de financiering van opvang en ondersteuning van mensen op de vlucht schiet tekort. UNHCR, de organisatie die hiervoor verantwoordelijk is, kreeg bijvoorbeeld in 2023 4.9 miljard euro van donoren terwijl er 10.9 miljard euro nodig was. Ook in 2024 was te weinig financiering beschikbaar en dit lijkt zich te herhalen in 2025.

Het gevolg van te weinig financiering voor hulpverlening is dat veel problemen niet worden opgelost. Organisaties bouwen vaak tijdelijke opvangplekken van slechtere kwaliteit. Voor duurzame plekken is namelijk geen geld. Ook willen landen vaak niet dat er permanente opvangplekken worden gebouwd in hun land. Er is vaak te weinig eten en drinken beschikbaar en onderwijs voor kinderen is verre van vanzelfsprekend.

Mensen op de vlucht in Europa

De meeste mensen die asiel aanvragen in de Europese Unie komen uit Syrië, Afghanistan en Turkije. De Europese Unie vangt daarnaast Oekraïense vluchtelingen op onder de zogenaamde 'tijdelijke beschermingsrichtlijn'. Dit ging eind 2024 om 4,2 miljoen mensen. Dit is vier keer zoveel als het aantal asielaanvragen van mensen uit andere landen. Het verschilt per Europees land hoeveel mensen er asiel aanvragen en uit welke landen deze mensen vluchten. Verschillende vlucht- en migratieroutes naar Europa hebben ook invloed op hoeveel mensen asiel aanvragen in een Europees land.

De landen die bezocht werden tijdens het Grens Bereikt project vangen voornamelijk mensen op uit Syrië, Afghanistan, Soedan en Turkije. Daarom volgt hier meer informatie over de situatie in deze landen.

Syrië

De situatie in Syrië is de afgelopen maanden ingrijpend veranderd. Na de val van de Syrische overheid onder leiding van Bashar Al-Assad was er hoop voor een vrij en veilig Syrië maar onlangs is het geweld weer opgelaaide in verschillende kustgebieden. De veiligheidssituatie blijft complex en slecht te voorspellen.

De humanitaire situatie in Syrië blijft schrijnend. Meer dan de helft van de bevolking, 12,9 miljoen Syriërs, heeft onvoldoende te eten volgens het Wereldvoedselprogramma van de Verenigde Naties. Veertien jaar na de start van de burgeroorlog is een groot deel van de gezondheids-infrastructuur verwoest. Steeds meer ziekenhuizen en medische klinieken moeten sluiten door grote financiële tekorten binnen de humanitaire hulpsector.

Ook in buurlanden van Syrië, zoals Libanon, Turkije en Jordanië, wordt het voor Syriërs steeds lastiger om te overleven. In die landen is er sprake van een groeiend anti-vluchtelingensentiment, bezuinigingen op humanitaire hulp en beperkte toegang tot werkgelegenheid en publieke voorzieningen voor vluchtelingen. Vele Syriërs verkeren in erbarmelijke situaties. Na de ontwikkelingen in Syrië en de aanhoudende aanvallen van Israël in Libanon zijn eind december 2024 meer dan 50.000 Syriërs teruggekeerd vanuit Libanon.

Afghanistan

De machtsovername door de Taliban in Afghanistan in augustus 2021 veranderde de levensomstandigheden voor de Afghaanse bevolking. Het aantal gevechten is sindsdien afgenomen in het land, maar de veiligheidssituatie blijft fragiel. Hoewel de Taliban aangaf dat vrouwenrechten voor hen belangrijk zijn, is de positie van vrouwen en meisjes onder hun regime juist flink verslechterd. Vrouwen mogen inmiddels niet meer alleen over straat en worden geweerd van scholen, werk en andere openbare plekken. Publiekelijk mogen ze niet meer [praten en zingen](#) en ze mogen geen opleiding in de zorg meer volgen.

Humanitair gezien gaat het slecht in het land: [22,9 miljoen](#) mensen hebben humanitaire hulp nodig in 2025 en voor meer dan een derde van de Afghaanse bevolking dreigt hongersnood. Voor een groot deel van de Afghaanse bevolking is medische zorg erg duur en lastig te bereiken. De sancties van bijvoorbeeld de Europese Unie hebben negatieve invloed op de groei van de Afghaanse economie. Tegelijkertijd is er een gebrek aan financiering voor humanitaire hulp: in 2024 is [47.2%](#) van de benodigde financiering bij elkaar gebracht. In de afgelopen twee decennia is de economie van Afghanistan sterk afhankelijk geweest van internationale hulp. De opschorting van grootschalige bilaterale ontwikkelingssamenwerking door donoren en internationale financiële instellingen en het bevriezen van de reserves van de nationale bank na de overname door de Taliban leidden tot het instorten van de economie en verergerden een al ernstige humanitaire crisis. Pakistan stuurt inmiddels steeds meer Afghaanse vluchtelingen terug naar Afghanistan.

Turkije

Na de coup poging in 2016 heeft de Turkse overheid rechten voor minderheden, oppositieleden en journalisten verder [onder druk gezet](#). Meer dan 200 personen overleden tijdens de coup poging. Dit waren soldaten, maar ook onschuldige burgers werden slachtoffer van het geweld. Als gevolg van de coup poging werden 2.745 rechters en aanklagers ontslagen. Ook werden de dagen na de coup poging tienduizenden ambtenaren op non-actief gesteld of ontslagen. Na de coup poging voerde de Turkse overheid ook de druk op media op. Meer dan 100 media, waaronder televisie en kranten, werden verboden. Drie maanden na de coup poging zijn meer dan 110.000 ambtenaren ontslagen. De afgelopen jaren heeft Amnesty International zich uitgesproken over de beperkingen op het demonstratierecht, politieke druk op journalisten en oppositieleden en het vervolgen van mensenrechtenverdedigers door de Turkse overheid. In combinatie met de slechte economische omstandigheden en het conservatieve beleid van de partij van Erdoğan, leidt dit ertoe dat steeds meer Turken hun eigen land willen ontvluchten.

Sinds de start van het langdurige conflict in Syrië vangt Turkije van alle landen wereldwijd het grootste aantal vluchtelingen op. Dit land vangt meer dan 3,5 miljoen Syriërs en ongeveer een half miljoen mensen uit andere landen op. Turkije krijgt hiervoor financiële steun van de Europese Unie en heeft afspraken gemaakt, zoals de EU-Turkije deal. Deze deal hield in dat Turkije asielzoekers uit Griekenland zou terugnemen en geld kreeg voor de opvang van vluchtelingen van de Europese Unie. Ook zou de Europese Unie erkende vluchtelingen uit Turkije hervestigen.

Voor veel mensen is er geen langetermijnperspectief in Turkije. De Turkse nationaliteit verkrijgen is een lang en ondoorzichtig proces. Legaal werk krijgen is praktisch onmogelijk. Voor Afghaanse vluchtelingen dreigt voortdurend deportatie naar Afghanistan. De Turkse overheid is, afhankelijk van hoe de situatie in Syrië verder verloopt, zich aan het voorbereiden op de mogelijke terugkeer van veel Syrische vluchtelingen naar Syrië. Het is nu bijvoorbeeld mogelijk voor Syrische vluchtelingen om tijdelijk terug te keren en te kijken of ze duurzaam en veilig terug zouden kunnen keren, zogenaamde 'go-see visits'.

Soedan

Soedan kampt al meer dan dertig jaar met armoede, honger en geweld. Door klimaatverandering neemt het aantal overstromingen en droogteperiodes toe. Sinds kort wordt het land opnieuw door geweld verscheurd, waardoor op dit moment veel Soedanezen in eigen land op de vlucht zijn of de grenzen naar buurlanden oversteken. De strijdende partijen, de SAF en de RSF, gebruiken veel geweld tegen burgers. In sommige regio's is geweld etnisch gemotiveerd, volgens onderzoek van Human Rights Watch. Het RSF richt zich bijvoorbeeld specifiek op de Soedaneese massalit-stam en andere niet-Arabische Soedanezen. De strijdende partijen houden zich volgens o.a. Amnesty International niet aan het internationaal humanitair recht. Ook vindt seksueel geweld plaats, voornamelijk tegen vrouwen en kinderen.

Meer dan [8 miljoen mensen](#) zijn in Soedan ontheemd in eigen land als gevolg van aanhoudend geweld. Dit is het hoogste aantal ter wereld. Nog eens 3 miljoen mensen vluchtten naar buurlanden Tsjaad, Egypte en Zuid-Soedan. Hier zijn nauwelijks middelen om deze mensen op te kunnen vangen. Meer dan de helft van de bevolking (25,6 miljoen Soedanezen) wordt geconfronteerd met honger, waaronder bijna 800.000 mensen op de rand van hongersnood. Op 1 augustus 2024 is hongersnood uitgeroepen een vluchtelingenkamp in Soedan. In dertien andere gebieden verkeert de bevolking op het randje van hongersnood.

Er is een groot gebrek aan humanitaire hulp. Dit heeft onder andere te maken met opzettelijke belemmeringen opgelegd door partijen betrokken bij het conflict, maar ook met een groot gebrek aan financiering. Slechts [65.3%](#) van de benodigde financiering is bij elkaar gebracht in 2024.

Egypte, © Marcel van der Steen

HOE MENSEN OP DE VLUCHT IN EUROPA KOMEN

De routes

Mensen vluchten vanuit een groot aantal landen richting de Europese Unie. Welke route zij kiezen, hangt af van allerlei factoren. Bijvoorbeeld van hoeveel geld mensen hebben, bij welke mensensmokkelaar ze terechtkomen en of ze onderweg familieleden hebben. Veel mensen op de vlucht verblijven een korte of lange tijd in landen aan de randen buiten de Europese Unie voordat ze de EU bereiken. Ze wonen dan tijdelijk in bijvoorbeeld Egypte, Turkije, Libië, Marokko of Tunesië, maar ook in Belarus of Servië. De situatie in deze landen is vaak slecht. Er ontbreken duurzame en goed functionerende asielsystemen en door gebrek aan financiering is er geen behoorlijke hulpverlening. Ook is het ingewikkeld om toegang tot gezondheidszorg te krijgen op hetzelfde niveau als de nationale burgers. Voor grote groepen mensen is het praktisch onmogelijk om in deze landen legaal werk te vinden.

Er zijn grofweg vijf routes richting de Europese Unie:

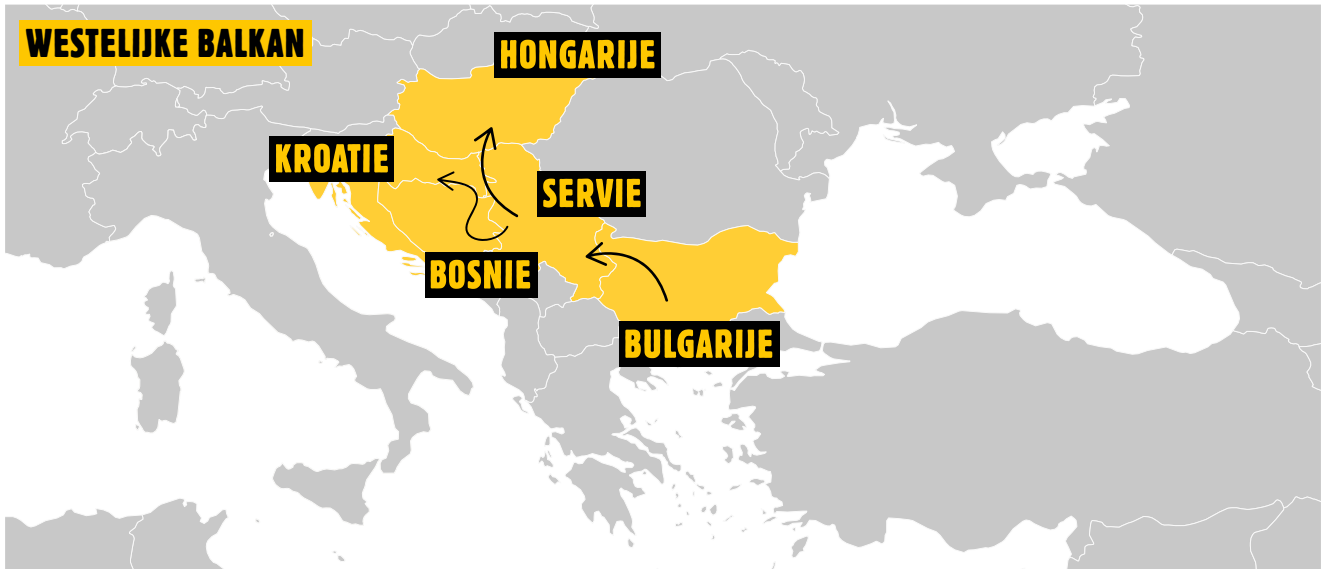
1. Turkije - Griekenland/Bulgarije

Turkije vangt bijna 4 miljoen vluchtelingen op, het grootste aantal ter wereld. Dit zijn voornamelijk Syriërs. Zij wonen in appartementen in grote steden als Istanbul of wonen in vluchtelingenkampen aan de grens met Syrië. Andere groepen komen onder andere uit Afghanistan en Pakistan. Vanuit Turkije vluchten veel mensen zonder Europees visum naar [Griekenland](#). Een groot deel van deze mensen vraagt na een levensgevaarlijke bootreis asiel aan in Griekenland, maar sommigen reizen ook door via Bulgarije. Sinds 2015 zijn [minstens](#) 1.600 personen overleden op deze route.

2. Westelijke Balkan

Een groot deel van de erkende vluchtelingen en asielzoekers reizen naar West-Europa via de Westelijke Balkan. Bosnië, Kroatië, Servië en Hongarije vallen onder deze route. De grenspolitie in deze regio staat erom bekend om veel geweld te gebruiken tegen mensen die een grens proberen over te steken. Door politiegeweld zijn in de afgelopen jaren doden gevallen, waaronder kinderen. In 2017 overleed de zesjarige Madina toen zij na een pushback door de Kroatische politie onder een trein terechtkwam.

3. Belarus - Polen

Via Belarus proberen ook mensen de grens naar Polen over te steken. Door het hoge hek aan de grens, veel pushbacks en agressieve grenspolitie gebruiken minder mensen deze route. De Poolse politie mag hier ook sinds kort legaal schieten op mensen die de grens proberen over te steken. De overheid wil het recht op asiel mogelijk afschaffen.

4. Centraal Middellandse Zee

Via Egypte, Libië en Tunesië proberen mensen te vluchten naar bijvoorbeeld Italië. Duizenden mensen overlijden elk jaar op de route via de Middellandse Zee. Ook zetten deze landen elk jaar veel mensen gedwongen uit naar woestijnachtige grensgebieden tussen bijvoorbeeld Tunesië en Libië of Egypte en Soedan. In Tunesië zijn inmiddels meerdere massagraven gevonden van mensen die waarschijnlijk gestorven zijn in de woestijn.

5. West Middellandse Zee¹

In Spanje arriveren voornamelijk mensen die via Marokko gevlucht zijn of via Senegal en Mauritanië naar de Canarische Eilanden zijn gevlucht. Net als de Centraal Middellandse Zee-route is ook deze route erg gevaarlijk. Van 2014 tot nu zijn volgens IOM meer dan 5.000 mensen overleden op deze route. Marokko stuurt ook veel mensen terug naar de woestijn in Algerije of de Westelijke Sahara om zo te voorkomen dat ze de Europese Unie bereiken.

¹Deze route is tijdens het project niet bezocht..

BEVINDINGEN

Buiten de Europese Unie

Mensen op de vlucht krijgen aan de randen van Europa te maken met een breed scala aan verschrikkingen. Ze worden weggejaagd, uit huis gezet en in elkaar geslagen. Ze belanden van de ene onleefbare en onmenselijke situatie in de andere, raken drugsverslaafd, worden gedwongen tot prostitutie of zwerven door een koud bos. Of ze overlijden in erbarmelijke omstandigheden.

Hieronder: een greep uit onze bevindingen buiten de EU op een rij gezet.

Tunesië

Buiten het kantoor van een VN-organisatie in Tunis (Tunesië) bivakkeerden zwarte mensen in geïmproviseerde tentjes. Ze bleken met geweld hun huis uitgejaagd. Het geweld was aangewakkerd door een racistische speech van de Tunesische president Kais Saied. Het racistische geweld laaide sindsdien vaker op. In juli 2024 kwamen berichten uit Tunesië dat er massagraven zouden zijn gevonden op de grens tussen Tunesië en Libië.

Inmiddels pakt de Tunesische overheid ook hulpverleners op die zich met mensen op de vlucht bezighouden. Journalisten die schrijven over migratie lopen hetzelfde risico, net als advocaten die zich in het algemeen uitspreken over de mensenrechtensituatie in het land. Hierdoor wordt het voor hulporganisaties steeds onveiliger om noodzakelijke humanitaire hulp te bieden.

Turkije

Vluchtelingen in Turkije vertelden ons hoe zij te maken krijgen met uitbuiting bij hun informele banen. Velen van hen hebben vrienden of familie die al naar Syrië zijn uitgezet en hoorden hoe lastig het leven daar was. In de zomer van 2024 werden persoonsgegevens van Syrische vluchtelingen in Turkije gelekt, waardoor veel mensen zich extra onveilig voelden. De Turkse overheid is duidelijk in haar acties: het is prioriteit dat Syriërs terugkeren. Het wordt dan ook steeds moeilijker om vanuit Syrië naar Turkije te vluchten. De Turkse politie staat erom bekend op vluchtelingen te schieten. Vanwege de recente ontwikkelingen in Syrië willen veel Syrische vluchtelingen op termijn misschien terugkeren naar hun thuisland.

Veel Syriërs maar ook Afghanen, die soms al lang in Turkije wonen, denken door dit alles steeds vaker dat verder vluchten naar de Europese Unie de enige mogelijkheid is voor een veilige toekomst. Veel van hen weten dat het erg gevaarlijk is om deze keuze te maken, maar zien geen andere optie.

Egypte

In Egypte stond de situatie van Soedanese vluchtelingen en hun reis naar Egypte centraal. Door een streng Egyptisch visumbeleid schakelen Soedanezen steeds vaker mensensmokkelaars in. Met alle omwegen, veroorzaakt door de onveiligheid in eigen land, duurt het ongeveer een week om de woestijn naar Egypte te doorkruisen. Tijdens de vlucht raken families elkaar kwijt of bekopen ze hun zoektocht naar veiligheid met hun leven. Kinderen die hun ouders verliezen moeten alleen verder. Ook is mensenhandel en kinderarbeid aan de orde van de dag: zo moeten mensen hun 'reis' terugbetalen.

In Egypte is een zogenaamde 'no camp policy'. Er zijn geen asielzoekerskampen, mensen moeten zelf een woonruimte zoeken. Dit heeft voordelen: mensen kunnen sneller werk vinden en kunnen – relatief – beter integreren in de Egyptische samenleving en hun leven weer opbouwen. Echter, toegang tot essentiële diensten blijft voor velen lastig. Voor de honderdduizenden ongeregistreerde mensen op de vlucht in Egypte is het bijna onmogelijk om medische zorg te krijgen. Zonder vluchtelingenstatus moeten zij vaak betalen voor zorg, en geld daarvoor hebben ze niet. Vluchtelingen uit Soedan gaven aan meer dan negen maanden te moeten wachten op hun registratie als vluchteling bij UNHCR. Al die tijd lopen zij het risico dat Egypte hen uitzet naar een oorlogsgebied. Egypte heeft sinds kort een nieuwe asielwet aangenomen. Hier zijn echter heel veel zorgen over, omdat het de rechten van asielzoekers tijdens hun procedure zou aantasten en het risico op pushbacks kan vergroten.

“This feeling is looming over us,” said 34-year-old Ahmed, who entered Egypt irregularly in December and has been staying in Cairo for the past five months. “I rarely get out of the house. I only make short trips to get food and then return promptly.”

**- The New Humanitarian, Nour Khalil
directeur van Refugee Platform Egypt²**

² Een partnerorganisatie van Stichting Vluchteling

Hoeveel mensen Egypte opvangt, is onduidelijk. De Egyptische overheid houdt zich vast aan een onderzoek van IOM naar alle mensen die vanuit het buitenland naar Egypte zijn gekomen. Dit zijn dus niet alleen vluchtelingen, maar volgens de Egyptische overheid wel. Wat het aantal ook is, de Egyptische overheid lijkt het aantal van 9 miljoen in ieder geval strategisch in te zetten. Hoe hoger het aantal, hoe meer geld er namelijk gevraagd kan worden voor de opvang. Dat zit zo: vanaf 2004 is er een associatieverdrag tussen de EU en Egypte over onderwerpen als klimaat, watermanagement en migratie. De focus van de projecten die de EU financiert, lijkt in de praktijk te liggen op 'migratie-samenwerking'. Oftewel: flink veel budget gaat naar het trainen van grens- en kustwacht om migratie aan de grens met de EU te stoppen. Op 17 maart 2024 is er [een nieuwe 'deal' van 7.4 miljard euro](#) gesloten tussen de Europese Commissie en de Egyptische overheid. Tweehonderd miljoen euro daarvan is voor intensivering van de grensbewaking. Het gevolg: Egypte houdt meer mensen op de vlucht tegen bij de grens en houdt ook zijn eigen burgers binnen.

Hulporganisaties in Egypte worden steeds banger om hun werk publiekelijk uit te oefenen door het strikte regime van de Egyptische overheid tegen hulpverleners. Ook is er veel armoede in Egypte door de hoge inflatie van de afgelopen jaren. Als gevolg van armoede en repressie verlaten ook veel Egyptenaren het land. Zij reizen voornamelijk naar de Golf, maar vluchten ook via Libië naar Italië.

Bosnië Herzegovina & Servië

In Bosnië Herzegovina overnachten vluchtelingen in vervuilde, leegstaande panden zonder stroom en water. Soms enkele dagen, of soms veel langer. Hier is amper overheidsbeleid om mensen met een status integratiemogelijkheden te bieden.

Aan de Hongaarse grens in Servië vertelden jonge mannen en kinderen over de keren dat ze in elkaar waren geslagen door de grenspolitie of waren gebeten door politiehonden. In dit land is de invloed van smokkelaars groot op de routes die mensen nemen om in veiligheid te komen. Mensen vertelden hoe ze in ziekenhuizen of apotheken werden weggejaagd en geen medische zorg kregen. In de kraakpanden zijn ze extra kwetsbaar en leven zij in onveiligheid; onder andere vanwege de Servische politie, die erom bekendstaat de locaties op te sporen om mensen met veel geweld op te pakken en naar kampen in het zuiden van Servië te brengen.

Daarnaast zijn ze vaak slachtoffer van geweld en uitbuiting door mensensmokkelaars. Door streng bewaakte grenzen zijn mensensmokkelaars vaak de enige uitweg voor mensen om de EU te bereiken. Ook hebben de smokkelaars controle over de kraakpanden waar mensen onderweg vaak tijdelijk verblijven.

Hongarije heeft recent weer aangegeven geen asielzoekers te willen opvangen en probeert de grens met veel geweld dicht te houden. Daarnaast heeft de Europese Unie onlangs een nieuw plan opgesteld om migratie via de Westelijke Balkan te beperken. Dit plan dreigt echter de toegang tot asiel en integratiemogelijkheden in Servië en Bosnië Herzegovina onmogelijk te maken.

Waar men in het verleden vaak 'doorliep' richting West-Europa worden momenteel ook steeds meer mensen in Servië en Bosnië Herzegovina opgepakt en naar detentievoorzieningen in die landen gebracht. Binnen deze overvolle detentiecentra, anders dan bij de officiële opvangplekken, hebben zij geen recht op juridische bijstand en zijn er onvoldoende voorzieningen. Medewerkers pakken er vaak telefoons en andere communicatiemiddelen af. Zo sluiten zij mensen bijna geheel af van de buitenwereld.

Servië, © Jan-Joseph Stok

‘Jonge mensen, die vol hoop op weg zijn naar dit werelddeel, worden vernederd, geslagen, beroofd en opgesloten. Geen land aan de randen van Europa probeert op een menselijke, ik zou willen zeggen, fatsoenlijke manier om te gaan met Afghanen, Syriërs of Jemenieten die hun hoop op een toekomst op ons gevestigd hebben’

- Tineke Ceelen

Binnen de Europese Unie

Mensen op de vlucht zijn nergens welkom. Niet in Italië of Griekenland, niet in Kroatië, Polen of welk ander Europees grensland dan ook. Elk land heeft zijn eigen ontmoedigingspolitiek en manieren om mensen aan de grenzen tegen te houden. Lukt het hun toch om een land binnen te komen? Dan houden landen ze weg uit het leven van alledag en brengen ze mensen onder in van de buitenwereld afgesloten kampen. Ook hulporganisaties, mensenrechtenorganisaties en journalisten krijgen geen of heel moeizaam toegang. Hun problemen worden hierdoor niet opgelost, maar juist onzichtbaar. En zo stapelt de ellende en wanhoop zich op. Dit kan vervolgens resulteren in onder meer dakloosheid, verslavingsproblematiek, geweld en kleine criminaliteit. En daardoor holt het draagvlak voor opvang en bescherming weer verder uit. Iets wat overheden vervolgens weer gebruiken om anti-migratiemaatregelen verder aan te scherpen.

Een greep uit onze bevindingen in de EU:

Kroatië

In Kroatië stuurt de grenspolitie mensen aan de grens met geweld terug. Via dit grensgebied zoeken zij bescherming in de EU. Door extreem politiegeweld, pushbacks en een zorgelijk gebrek aan menswaardige opvang, loopt de zoektocht allesbehalve soepel.

Na Griekenland en Italië, is Kroatië een van de belangrijkste toegangspoorten van de EU. Het land ligt op de beruchte Balkanroute die mensen nemen om asiel aan te vragen in een EU-land. Tot november 2023 werd voornamelijk de route tussen Servië en Hongarije gebruikt, maar na grote en gewelddadige politieacties aan die grens, verschoof de route naar Bosnië Herzegovina en Kroatië. Dit grensgebied is momenteel het actiefste overgangspunt.

Hongarije

Hongarije heeft veel politie en geld ingezet om een kilometerslang grenshek met prikkeldraad neer te zetten tussen Hongarije en Servië, betaald en gebouwd door de Hongaarse overheid. De legalisering van pushbacks op deze specifieke grens is een punt van aandacht: door een ‘readmission agreement’ tussen de Europese Unie en Servië blijft er ruimte voor het juridisch legaal terugsturen van mensen naar Servië.

In Hongarije is het momenteel alleen mogelijk om asiel aan te vragen via een zogenaamde 'ambassade procedure'. Mensen die asiel willen aanvragen moeten zich melden bij de Hongaarse ambassade in Belgrado (Servië) of Kiev (Oekraïne) en daar asiel aanvragen. Wanneer zij een positieve beslissing ontvangen, mogen zij legaal naar Hongarije reizen. Hongarije heeft in 2023 28 asielverzoeken gekregen. Vanuit maatschappelijke organisaties en de Europese Unie is hierop veel kritiek: door deze procedure houdt Hongarije zich niet aan internationale verdragen en Europese wetgeving. Hongarije moet hiervoor inmiddels ook een boete betalen aan de Europese Commissie.

Griekenland

In Griekenland worden vluchtelingen die, nadat ze een status hadden gekregen, op straat gezet. Omdat ze geen werk hebben en de taal niet beheersen, is het erg lastig om een huis te vinden. Mensen raken door de onleefbare situatie drugsverslaafd of worden in de prostitutie gedwongen. De Griekse overheid neemt asielverzoeken op het vasteland momenteel amper in behandeling. Voor dakloze alleenstaande minderjarigen is te weinig begeleiding. Er vindt veel criminele en seksuele uitbuiting plaats van deze groep kwetsbare kinderen. Minimale bescherming, te weinig voedsel, afgesloten kampen, criminalisering van hulpverleners, pushbacks – op allerlei manieren probeert Griekenland een zo onaantrekkelijk mogelijke bestemming te zijn.

De Griekse regering voert een steeds strenger migratiebeleid. Zowel erkende vluchtelingen als mensen met een afgewezen asielaanvraag krijgen amper ondersteuning van de staat. Het Griekse ministerie van Binnenlandse Zaken heeft aangegeven in 2022 meer dan 260.000 mensen te hebben verhinderd Griekenland in te komen. Ter vergelijking: in heel 2023 vroegen 64.084 mensen asiel aan in Griekenland. [Naast pushbacks](#) wordt de Griekse overheid ook beschuldigd van zogenoemde 'push forwards': door opvang en integratie zó slecht te organiseren, 'dwingen' zij asielzoekers om door te reizen naar West-Europese landen.

De leefomstandigheden in asielzoekerscentra zijn vaak erbarmelijk. Er is onvoldoende toegang tot medische zorg, voedsel en onderwijs. Door administratieve problemen kan het soms maanden duren voordat mensen zich kunnen registreren als asielzoeker – met alle nadelige gevolgen van dien. Wanneer mensen hun asielverzoek wordt erkend, wordt het niet beter. Voor velen is het door de taalbarrière lastig om werk te vinden. De Griekse overheid verwacht dat ze zichzelf kunnen redden, maar zonder inkomen is dat onmogelijk.

Griekenland, © Goedele Monnens en Clemy de Rooij

Op Lesbos maken asielzoekers en hulporganisaties zich grote zorgen over de komst van het nieuwe Closed Camp Access Center: een gesloten kamp waar mensen soms jarenlang niet in of uit kunnen. Dit berooft hen dus van hun vrijheid. De mentale gezondheidszorg voor asielzoekers op Lesbos laat al langer te wensen over. Met de komst van een gesloten kamp zal hun mentale welzijn naar verwachting alleen maar verslechteren. Op andere Griekse eilanden is sprake van eenzelfde soort situatie.

Journalisten en hulpverleners die werken in Griekenland ervaren tegenwerking en intimidatie. De Griekse overheid klaagt hulpverleners als Pieter Wittenberg en Sara Mardini aan omdat ze hulp bieden aan asielzoekers en op zee mensen redden. Deze vorm van criminalisering van hulpverleners schrikt mensen af om nog levensreddende hulp te bieden. Het heeft er in ieder geval toe geleid dat er geen maatschappelijke organisaties zijn die reddingen uitvoeren op de zee tussen Turkije en Griekenland, met alle dodelijke gevolgen van dien.

Polen

In Polen bestaat het grensgebied met Belarus uit een oerbos dat niet openbaar toegankelijk is voor hulpverleners. Sinds 2021 duwt Belarus met geweld mensen op de vlucht de grens over in een poging politieke druk uit te oefenen op de Europese Unie. Daarop volgden zogeheten 'ping-pong-pushbacks' waarbij zowel de Poolse als de Belarusische grenspolitie mensen terugduwden van het ene naar het andere land. Deze pushbacks vinden nog steeds plaats. Daar waar geen grenshek is, maken dichte bossen en moerassen het gebied moeilijk toegankelijk en gevaarlijk. Mensen kiezen toch steeds vaker die route en proberen zich met touwen door het moeras heen te trekken. In het moeras verdwalen, of zelfs verdrinken, is aan de orde van de dag.

In 2022 werd het met prikkeldraad omgeven grenshek, 186 kilometer lang en 5,5 meter hoog, gebouwd om mensen tegen te houden. Daarin faalt het: mensen klimmen alsnog over het hek om asiel te kunnen vragen, ondanks de verwondingen die ze erdoor oplopen; want ook onder het hek ligt prikkeldraad. Niet alleen het grenshek moet mensen tegenhouden. Bij de pushbacks, die illegaal zijn volgens internationaal recht, gebruikt volgens lokale activisten de grenspolitie buitensporig geweld. De grenspolitie laat honden mensen bijten, geven harde klappen en dienen soms elektroshocks toe. Ze duwen vervolgens mensen terug het bos in richting Belarus (pushbacks) of sluiten mensen op in Poolse detentiecentra. De huidige Poolse premier Tusk heeft eind 2024 aangegeven het recht op asiel tijdelijk te willen afschaffen, tegen alle Europese regels in.

‘Er zijn mensen aan wie een verkeerde droom is verkocht’

...

‘Wij kunnen alleen humanitaire hulp bieden’

– Oliwia Hurley, Egala

Hulp bieden aan mensen in het grensgebied wordt steeds moeizamer: onder druk van de Poolse grenspolitie die dreigde met rechtszaken en die ook startte, stopten verschillende hulpverleners met het bieden van hulp. Het belang van deze hulp is echter overduidelijk. Sinds 2021 zijn meer dan [87 mensen](#) overleden aan deze grens. Meer dan 200 mensen zijn sindsdien vermist.

Italië (Lampedusa)

Op Lampedusa (Italië) is de opvang van asielzoekers georganiseerd door grenspolitie en militairen in een kamp dat volledig van de buitenwereld afgesloten is. Mensen die de reis naar Europa niet overleven, worden hier begraven. Het Italiaanse Rode Kruis is (tijdelijk) verantwoordelijk voor het opvangkamp op het eiland. Asielzoekers verblijven hier van een paar uur tot een paar maanden voordat ze de Italiaanse overheid ze verplaatst naar asielzoekerscentra op het vasteland van Italië. Hulpverleners proberen mensen zo goed mogelijk te helpen voordat ze weer van het eiland vertrekken.

Vanuit het eiland vertrekt ook het vliegtuig van Sea-Watch. Het kleine vliegtuig vliegt bijna dagelijks over de Middellandse Zee op zoek naar boten in nood. Wanneer Sea-Watch een boot ziet, bellen ze de verantwoordelijke kustwacht om de mensen te redden. Hier wordt niet altijd snel en effectief op gereageerd. Dat kan dodelijke gevolgen hebben. Ook andere hulporganisaties, zoals Artsen zonder Grenzen, hebben een boot op de Middellandse Zee waarmee ze mensen in nood redden. Met wetgeving probeert de Italiaanse overheid deze reddingsmissies tegen te houden.

‘Alleen in januari al zijn meer dan 30 lichamen met de boot in Lampedusa aangekomen. Meer dan 10 lichamen werden op zee gevonden. En we denken dat er nog minstens 100 mensen vermist zijn op zee, die nooit gevonden gaan worden’.

– Emma, Mediterranean Hope

BEWUST GECECREERDE PROBLEMEN

Alle landen die we bezochten tijdens Grens Bereikt hebben te maken met unieke problemen rondom de opvang en begeleiding van mensen op de vlucht. Maar er zijn ook veel overeenkomsten in de manier waarop er met hen werd omgegaan.

In veel landen is er geen toekomstperspectief voor mensen wanneer zij worden 'opgevangen in de regio'. Door [aanhoudende financiële tekorten](#) voor humanitaire hulp en vaak [beperkte of geheel ontbrekende toegang tot werk](#) leven veel mensen een uitzichtloos bestaan aan de randen van conflicten [die steeds langer duren](#).

Wanneer mensen vertrekken uit deze uitzichtloze situaties komen zij vaak terecht in onveilige situaties. Onderweg naar Europa reizen zij bijvoorbeeld door landen als [Egypte](#) en [Tunesië](#), waar veel geweld plaatsvindt richting mensen op de vlucht.

Aan de randen van Europa duwen vervolgens [overal](#) Europese grenswachten mensen met geweld terug. Zogenaamde pushbacks vinden overal plaats. Bij het oversteken van de Europese grens wordt vaak veel geweld gebruikt door politie. Er komen steeds meer [hoge hekken](#) en met [drones en radars](#) proberen politieagenten vluchtelingen al tegen te houden voordat ze de grens bereiken.

In Europese grenslanden is er veel sprake van geweld door politie of door de lokale bevolking. Hulpverleners en journalisten die zich bezighouden met vluchtelingen wordt het steeds moeilijker gemaakt. Hulpverleners worden aangeklaagd ([Polen](#), [Griekenland](#)) en journalisten worden opgepakt ([Tunesië](#), [Egypte](#)).

Polen, © Marcel van der Steen

In opvangkampen is de situatie ronduit slecht. Er is vaak beperkte capaciteit ([Nederland](#)) of amper toegang tot medische hulp en de asielpcedure zelf ([Servië](#), [Bosnië Herzegovina](#)). Er zijn vaak amper mogelijkheden om mensen te laten integreren (wanneer zij dat willen). Er is geen begeleiding voor ([Bosnië Herzegovina](#)) of de overheid wil het liefst dat mensen doorreizen naar een ander Europees land ([Griekenland](#)).

De rol van nationale overheden moet hierin niet worden vergeten. In veel landen worden mensen weggezet als gelukszoekers ([Nederland](#)) en hulpverleners als landverraders. ([Polen](#)).

Naast alle ellende en uitzichtloosheid is er in elk land ook iets positiefs. Want overal zijn er vrijwilligers en kleine of grotere organisaties die zich inzetten voor mensen op de vlucht. Zij doen dit met veel doorzettingsvermogen en vaak ondanks tegenwerking van de eigen autoriteiten. Deze organisaties en hun werk zijn noodzakelijk om de situatie voor mensen aan de randen van Europa enigszins leefbaar te maken. Door onwillende lidstaten is het voor hen vaak lastig om hun werk te doen en structureel veranderingen voor elkaar te krijgen. Op individueel niveau maken ze echter vaak een wereld van verschil.

In Polen spraken we met hulpverleners die als idioten worden afgedaan door de Poolse overheid, alleen omdat ze mensen aan de grens helpen. In Egypte riskeren hulpverleners celstraffen als ze mensen ondersteunen die geen verblijfsvergunning hebben. In Bosnië Herzegovina vertelden hulpverleners die, nadat ze ooit gevlucht zijn tijdens de Joegoslavië-oorlog, nu iets 'terug willen doen' en zo 24/7 op de been zijn om hulp te bieden. In Servië bezoekt een Servische organisatie met een advocaat dagelijks kraakpanden om kwetsbare mensen toegang te bieden tot het Servische rechtssysteem.

We bezochten aan de grenzen organisaties die hulp bieden aan de Europese grenzen. Enkel van hen ontvangen financiële ondersteuning van Stichting Vluchteling (zie hieronder). Caminando Fronteras (werkzaam in Spanje en Marokko) is niet bezocht.

PARTNERORGANISATIES

Hungarian Helsinki Committee - Pleitbezorging voor een werkend en humaan asielsysteem in Hongarije

Hulp: pleitbezorging richting Hongaarse overheid en Europese Unie

Bereik: 655 mensen

Steun: 50.000 euro

Looptijd: 1 maart 2023 – 1 maart 2024

Intergreat - Basishulp aan vluchtelingen en migranten

Hulp: onderdak, mentale zorg, juridische hulp, taalcursussen, sociale activiteiten en arbeidsvaardigheden

Partner: 300 mensen

Steun: 45.000 euro

Looptijd: 14 april 2025 – 14 april 2026

Collective Aid - *Ondersteuning van mensen op de vlucht in Servië en Bulgarije*

Hulp: Hulppakketten, drinkwater, kleding, slaapzakken, dekens, douches en belangenbehartiging

Partner: 12.000 mensen

Steun: 50.000 euro

Looptijd: 1 juni 2024 – 31 mei 2025

Egala, Strefa Wolnoslowa - *Hulp aan mensen op de vlucht aan Pools - Wit-Russische grens*

Hulp: voedsel, medicijnen, water, studiebeurzen en stages

Bereik: 1.000 mensen

Steun: 50.000 euro

Looptijd: 15 mei 2024 – 14 mei 2025

Intersos - *Hulp voor migranten en vluchtelingen in Tunis en Medenine*

Hulp: voedsel, juridische steun, hulppakketten en oprichting servicepunt

Bereik: 9.000 mensen

Steun: 50.000 euro

Looptijd: 1 september 2023 – 31 januari 2024

KlikAktiv - *Juridische en financiële steun hulppakketten, gynaecologosiche, medische en psychosociale zorg*

Hulp: Voedselvouchers en boodschappentassen en bescherming & begeleiding van alleenstaande kinderen via veilige (speel)plekken

Bereik: 7.000 mensen

Steun: 50.000 euro

Looptijd: 2024 – 22 december 2025

Caminando Fronteiras - *Ondersteuning van mensen op de vlucht in Marokko*

Hulp: medische hulp, onderdak, bescherming van slachtoffers van mensenhandel, voedsel en juridische steun

Bereik: 655 mensen

Steun: 523.136 euro

Looptijd: 1 januari 2025 – 31 december 2025

Rahma - *Basisvoorzieningen en eten voor mensen op de vlucht*

Hulp: voedsel, drinkwater, medische hulp, slaapzakken en meer

Bereik: 300 mensen

Steun: 14.400 euro

Looptijd: 1 mei 2024 – 31 december 2024

Wave Thessaloniki - *Voedsel, bescherming en hygiëne voor vluchtelingen in Thessaloniki*

Hulp: warme maaltijden, kleding, hygiëne artikelen, douches, powerbanks e.d.

Partner: 27.000 mensen

Steun: 35.000 euro

Looptijd: 2024 – 4 augustus 2025

Intersos - *Voedselhulp en begeleiding van alleenstaande kinderen in Athene*

Hulp: Voedselvouchers en boodschappentassen en bescherming & begeleiding van alleenstaande kinderen via veilige (speel)plekken

Bereik: 7.000 mensen

Steun: 400.000 euro

Looptijd: 1 maart 2025 – 31 januari 2026

HET EUROPESE BELEID

De afgelopen decennia is in de EU veel overheidsbeleid geschreven gericht op mensen op de vlucht die in de Europese Unie asiel willen aanvragen. Het beleid leek eerder (vooral vóór de jaren 90) meer gericht op het ondersteunen van vluchtelingen. Later werd het doel steeds meer om deze mensen niet toe te laten tot de Europese Unie.

In landen binnen en buiten de EU verscheen de afgelopen jaren een woud aan wetten en beleidsdocumenten. Twee beleidsontwikkelingen zijn belangrijk om de situatie van mensen op de vlucht aan de randen van Europa goed te begrijpen:

Het Europese Asiel en Migratie Pact: de Europese grenzen versterken

Het Europese migratiebeleid hervormen en stroomlijnen. Dit is het doel van het Europese Migratie Pact, een combinatie van tien richtlijnen en verordeningen die in december 2023 en april 2024 zijn afgestemd door de Europese Raad, het Europees Parlement en de Europese Commissie. Volgens de Europese Commissie moet het Pact leiden tot 'veiligere grenzen', snellere asielprocedures en terugkeerprocedures en solidariteit met lidstaten aan de Europese buitengrenzen. Als lidstaten zich in de toekomst niet houden aan de verordeningen kan de Europese Commissie rechtszaken beginnen tegen de lidstaten of bepaalde Europese financiering tegenhouden.

Het Pact is officieel in werking getreden in juni 2024. De lidstaten hebben twee jaar de tijd om de richtlijnen en verordeningen toe te passen. Hiervoor moeten ze een implementatieplan opstellen wat in december 2024 is ingediend bij de Europese Commissie. In die plannen moeten ze uitleggen hoe ze hun nationale asiel- en migratie systemen gaan aanpassen en hoeveel geld en kennis ze erin gaan investeren.

Naast het Pact is er begin 2025 een voorstel voor de Terugkeerrichtlijn gepresenteerd door de Europese Commissie wat bescherming van mensen die moeten terugkeren, verder afkalt en meer juridische mogelijkheden creëert voor Europese landen om zogenaamde 'terugkeerhubs' te starten. Dit zijn opvangkampen in landen buiten de Europese Unie die uitgeprocedeerde asielzoekers zou moeten opvangen. Nederland heeft hier al verkennende gesprekken over met Oeganda.

Servië, © Jan-Joseph Stok

Externalisatiebeleid: overheden willen voorkomen dat mensen op de vlucht Europese verantwoordelijkheid worden

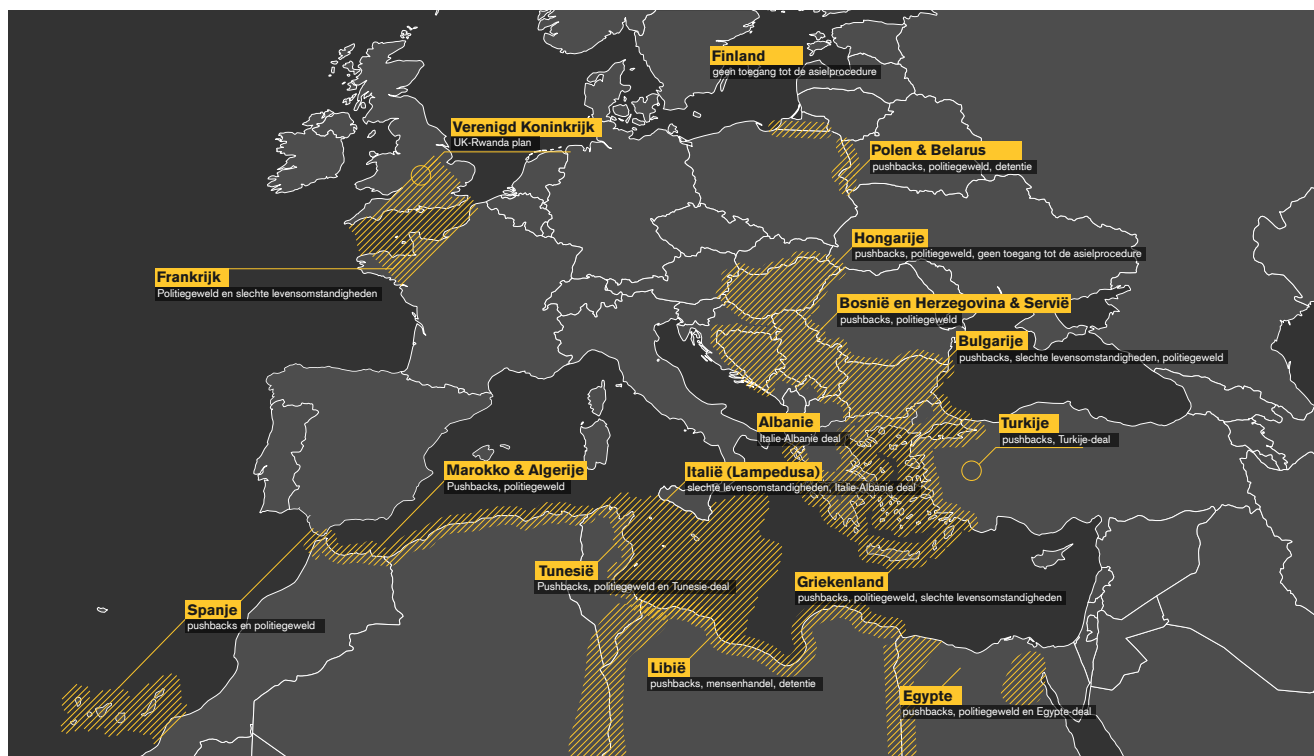
Externaliseren van migratiebeleid houdt in de praktijk in dat de Europese Unie haar verantwoordelijkheden voor opvang en bescherming van vluchtelingen uitbesteedt aan landen buiten de Europese Unie. Dit kan op verschillende manieren.

Europese Unie kan geld betalen aan een land buiten de Europese Unie om daar mensen op de vlucht op te vangen. Zo heeft de Europese Unie in 2016 de EU-Turkije deal gesloten, waarbij Turkije betaald krijgt om Syriërs op te vangen en een tijdelijke verblijfsvergunning te geven. De EU had beloofd dat Europese landen in ruil hiervoor erkende Syrische vluchtelingen zou hervestigen. In de praktijk is hier weinig van terechtgekomen: maar iets meer dan 30.000 vluchtelingen zijn overgebracht naar Europese landen. Dit is iets meer dan 1% van het aantal vluchtelingen dat Turkije opvangt.

Een andere vorm van externalisatie is het plan van Italië om asielzoekers op te vangen in Albanië. Italië gaat mensen op de vlucht onderscheppen op zee en brengt ze vervolgens naar Albanië. Ze mogen dit alleen doen met mensen die volgens Italië uit veilige landen komen. In Albanië vallen deze mensen vervolgens onder Italiaanse wetgeving en doorlopen ze de Italiaanse asielprocedure. Als iemand een vluchtelingenstatus krijgt, wordt deze persoon alsnog overgebracht naar Italië. Krijgt iemand geen vluchtelingenstatus? Dan zet Albanië deze persoon uit naar diegene's land van herkomst. Dit project geldt overigens alleen voor volwassen mannen. Tot nu toe is het de Italiaanse overheid niet gelukt dit plan uit te voeren omdat Italiaanse rechters het tegenhielden.

Als vorm van externalisatie wordt ook de grenspolitie van landen buiten de EU op verschillende manieren betaald door de EU, of de EU geeft materiaal. Dit zijn bijvoorbeeld schepen of auto's. De Europese Unie draagt bijvoorbeeld financieel bij aan de Egyptische grenspolitie en geeft via het Europese Asiel Agentschap trainingen aan de Tunesische en Libische grenspolitie. Ook zijn er samenwerkingen met Libanon en Jordanie recent opgestart door de Europese Commissie.

Beleid in beeld:

CONCLUSIE

Overheden investeren enorm in het afweren en tegenhouden van mensen die de grens willen oversteken. Aan de grenzen van de EU zijn hekken, honden, prikkeldraad, drones, radars en geweld door grenswachters gemeengoed geworden. Verwondingen door politiehonden, geslagen worden door grenswachten, onderkoeling door water of vorst, etterende zweren na een tocht door de heuvels met doornstruiken, weggejaagd worden door apotheek en ziekenhuis, geen onderdak, geen stromend water, totaal geen hygiëne, geen veiligheid in door smokkelaars gerunde kraakpanden: alles lijkt geoorloofd in de strijd tegen migratie. Deals met autoritaire, dictatoriale landen moeten ervoor zorgen dat die landen voorkomen dat mensen verder kunnen reizen. De financiering van de zo de hemel in geprezen Opvang in de Regio schiet al decennia te kort, en was in 2024 schandalig laag: eind november was maar 45% van het benodigde budget voor UNHCR beschikbaar.

Mensenrechten worden soms met de mond beleden maar spelen in de praktijk nauwelijks een rol. Internationaal recht en mensenrechten worden meer als obstakel dan als plicht of ambitie gezien. Bezweringsformules, ronkende taal en het diskwalificeren van asielzoekers zijn erop gericht om de eigen burgers ervan te overtuigen dat politici alles uit de kast zullen halen om ervoor te zorgen dat er minder mensen komen, en dat daarmee de problemen en overlast die burgers ervaren spoedig tot het verleden behoren. Dat driekwart van de buitenlanders in het geheel niet voor asiel komt maar voor werk krijgt minder aandacht, zowel publicitair als zeker ook in beleid. En als het kortzichtige beleid zijn eigen nieuwe problemen creëert, dan krijgen asielzoekers de schuld.

Wat brengt de toekomst als overheden doorgaan op de ingeslagen weg? De noodzaak om te vluchten blijft bestaan. De opvang in de regio blijft volstrekt onder de maat en uitzichtloos. Wanhopige maar ook volhardende mensen zullen blijven zoeken naar veiligheid en perspectief. In Turkije, Libanon, Egypte, Algerije, Tunesië, Niger, Marokko, Mauretanië en Senegal wordt er met soms draconische maatregelen voor gezorgd dat mensen niet verder kunnen reizen. Dat leidt tot ellendige en wanhopige situaties. De weigering om een substantieel aantal mensen te hervestigen leidt tot blijvende overbelasting in onder andere Libanon, Turkije en Egypte. En het gegeven dat veilige, welvarende landen domweg weigeren om (meer) vluchtelingen op te vangen tast hun geloofwaardigheid en positie in internationaal overleg aan. Bovendien verzwakt het hun positie als ze met derde landen willen onderhandelen over terugkeer. Een heilloze weg dus.

Wat moet er dan wél gebeuren? Gemakkelijke oplossingen bestaan niet. Er is geen ei van Columbus waarmee hier alles in één klap beter gaat. Maar het kan beslist beter, menswaardiger, zonder ontvangende samenlevingen te overbelasten. Zeven punten zijn in samenhang van belang:

- Begin bij het begin. Zet in op humanitaire hulp, ontwikkelingssamenwerking en conflictbemiddeling.
- Verbeter de opvang in de regio en zorg voor hervestiging van kwetsbare mensen.
- Zorg voor goed toegeruste organisaties voor opvang en asiel.
- Reguleer arbeidsmigratie, en zet pilots op om circulaire arbeidsmigratie te bevorderen.

- Terugkeer: zorg voor onderdak, maar ook voor voldoende begeleiding van uitgeprocedeerde personen en geef mensenrechten daarin een centrale rol.
- Pak overlastgevers aan, erken dat overlast op kleine schaal voorkomt en hou op met het uitvergroten van incidenten.
- Geef ruimte aan burgerinitiatieven die wederzijds contact en integratie bevorderen.

Wij weten het. De Nederlandse, Hongaarse, Italiaanse regeringen, en andere in hun kielzog, zullen hier niet aan willen – in elk geval nog niet. Het zal moeite kosten te erkennen dat al die vergezichten en bezweringsformules niet voldoende werken en bovendien buiten Europa tot een opstapeling van problemen leiden.

Het is verleidelijk op zoek te gaan naar de toverformule waarmee alles opgelost kan worden. Maar die is in de afgelopen dertig jaar niet gevonden en het is zeer onwaarschijnlijk dat zo'n formule nu wel gevonden wordt.

Een van de grondleggers van Stichting Vluchteling, Gerrit Jan van Heuven Goedhart, de eerste Hoge Commissaris voor Vluchtelingen, had als lijfspreuk: 'Het moet, en het kan'. We moeten mensen blijven helpen en beschermen.

Stichting Vluchteling

Laan van Nieuw Oost-Indië 131M
 2593 BM Den Haag
 (070) 346 89 46
info@vluchteling.nl
www.vluchteling.nl
 IBAN: NL48 INGB 0000 000999
 KvK: 41149486
 RSIN: 00 48 87 384

Stichting Vluchteling is door de Belastingdienst erkend als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Dit betekent dat Stichting Vluchteling volledig is vrijgesteld van erfbelasting en wij nalatenschappen voor 100% kunnen inzetten.